

ПРЯМЕ ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО СПРЯМУВАННЯ В УКРАЇНІ

DIRECT PUBLIC FUNDING OF SPORTS AND ATHLETICS NGOs IN UKRAINE

УДК [336.563:061.2](477)

Ткачук І.Я.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Городинський С.І.

старший викладач кафедри внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини

Буковинський державний медичний університет

Чубатенко С.Ю.

викладач кафедри внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини

Буковинський державний медичний університет

У статті розглянуто передумови державного фінансування діяльності громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування в Україні. Досліджено сучасний стан фінансової підтримки таких організацій з Державного бюджету. Зроблено висновок про непостійність та недостатність такого роду фінансування. Обґрунтовано необхідність диверсифікації джерел надходжень спортивних громадських організацій в Україні.

Ключові слова: громадські організації, спорт, фізична культура, державне фінансування, відсоткова філантропія.

В статье рассмотрены предпосылки государственного финансирования деятельности общественных организаций физкультурно-спортивного направления в Украине. Исследовано современное состояние финансовой поддержки таких организаций из государственного бюд-

жета. Сделан вывод о непостоянстве и недостаточности такого рода финансирования. Обоснована необходимость диверсификации источников поступлений спортивных общественных организаций в Украине.

Ключевые слова: общественные организации, спорт, физическая культура, государственное финансирование, процентная филантропия.

The article considers the prerequisites of the state financing of sports and athletics NGOs in Ukraine. The present state of financial support of such organizations from the State Budget is investigated. Summed up that this kind of financing is inconstant and insufficiency. Thus, the necessity of diversification of sources of income of sports and athletics NGOs in Ukraine is substantiated.

Key words: NGOs, sports, physical culture, state financing, percentage philanthropy.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна зіштовхнулася з комплексом нових проблем, що пов'язані із забезпеченням європейських стандартів життя. Серед інших до таких проблем належать невідповідність вимогам сучасності та світовим стандартам ресурсного забезпечення сфери фізичної культури і спорту, а також відсутність сталих традицій та мотивації щодо фізичного виховання і масового спорту як важливого фактора фізичного та соціального благополуччя, поліпшення стану здоров'я, ведення здорового способу життя і збільшення його тривалості [17]. Відповідно, надзвичайно важливим є не лише вирішення цих проблем, але і пошук шляхів подальшого розвитку культури та спорту в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

До досліджень проблем розвитку фізичної культури та спорту в Україні та шляхів їх вирішення зверталось чимало вітчизняних науковців, серед яких особливу вагу мають праці таких учених, як Є.М. Вербовий, О.В. Головійчук, С.М. Домбровська, В.Г. Кононович, В.М. Лелека, А.Д. Молдован, А.А. Москальов, С.В. Нікітенко, О.М. Обозна, Н.А. Орленко, І.Є. Рибчич, Ю.В. Шпак та інші. Водночас досліджувались і проблеми фінансування громадських організацій як елемента державних фінансів. Так, їх аналіз знаходимо у працях В. Базилевича, С. Боринця, О. Василика, В. Гейця, В. Кравченка, М. Крупки, В. Малиновського, С. Москвіна, С. Обушного, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, О. Позняка, В. Примуша, І. Чугунова, А. Чухна та ін. Віддаючи належне результатам досліджень вищезгаданих науковців та зважаючи на актуалізацію розвитку фізичної культури та спорту, а також необхідність посилення рівня

залучення населення до активного способу життя, вважаємо, що глибокого наукового дослідження вимагає пряме державне фінансування громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, які є партнерами держави у реалізації державної політики сприяння розвитку фізичної культури та спорту.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити тенденції прямого державного фінансування громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування в Україні та окреслити можливі варіанти його покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність розвитку фізичної культури та спорту була визнана на найвищому державному рівні. Так, статтею 49 Конституції України визначено, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя [2, ст. 49]. Відповідно, ще у 2015 р. Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року [17], а у 2017 р. – затверджено саму Програму, метою якої є визначення провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого фактора здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві [15].

Різноманітність та різнорівневість проблем, які повинна вирішувати держава, приводять до

її партнерства з різними суб'єктами, що є максимально чутливими та наближеними до них. Одним із таких суб'єктів є громадські організації, які завдяки своїй наближеності до населення можуть швидше та більш точно визначити причини виникнення тих чи інших проблем, а також максимально ефективно їх вирішити [21]. Не винятком є і сфера фізичної культури та спорту. Саме тому Програмою визначено оптимальний варіант досягнення поставленої мети, який передбачає поєднання зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства (серед яких найчисленнішими є саме громадські організації) для проведення реформи у сфері фізичної культури і спорту [15].

Фінансування програми передбачено за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел. Зважаючи на це, а також на важливість розвитку фізичної культури та спорту, дослідимо пряме державне фінансування громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування в Україні.

Можливість фінансування діяльності громадських організацій із Державного бюджету забезпечена Бюджетним кодексом та спеціальними нормативно-правовими актами. Відповідно до Бюджетного кодексу України, державне фінансування можуть отримувати громадські організації інвалідів та ветеранів, молодіжні громадські організації та громадські організації культури і мистецтва [1, ст. 87]. Проте отримують фінансування з Державного бюджету і фізкультурно-спортивні організації, на що дає їм право ЗУ «Про фізичні культуру та спорт» [18].

Пряме фінансування громадських організа-

цій в Україні з Державного бюджету здійснюється у двох формах:

- фінансування групи громадських організацій певної спеціалізації (фізкультурно-спортивного спрямування);
- фінансування діяльності конкретних громадських організацій.

Динаміка обсягів державного фінансування групи громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування в Україні зображена на рис. 1.

З рис. 1 бачимо, що діяльність громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування у досліджуваному періоді фінансувалася постійно. Більше того, можна зазначити, що фінансування у період 2008-2018 рр. суттєво зросло, а саме з 18 450,1 тис. грн. у 2008 р. до 66 289,4 тис. грн. у 2018 р., що в абсолютному вираженні становило 47 839,3 тис. грн., а у відносному – 259,29%. Для порівняння: обсяги видатків ДБУ зросли на 291,65%, тобто можна стверджувати про відносну пропорційність видатків на підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та загальних видатків ДБУ.

Цікавою є і динаміка фінансування: так, до 2011 р. не було чіткої тенденції у фінансуванні діяльності громадських організацій, що свідчить про відсутність чіткої позиції влади стосовно ролі громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування у розвитку фізкультури і спорту в Україні. Різке зростання фінансування спостерігалось у 2012 р., що було пов'язано із проведенням Євро-2012, активну участь в організації та проведенні якого брали і громадські організації (інформаційна та волонтерська підтримка, проти-

дія закликає до бойкоту, громадський моніторинг за станом підготовки тощо) [16].

У розвинених економічно країнах світу у найбільш кризові та переломні моменти збільшується підтримка неурядових організацій, які здатні значно пом'якшити наслідки кризи. Проте рис. 1 демонструє, що в Україні наслідком загострення політичної та економічної кризи, що була спричинена початком військового конфлікту на Сході держави, стало значне скорочення фінансової підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. Тим не менше, починаючи з 2015 р. обсяги фінансування постійно збільшуються, відносні показники зростання у період 2015-2018 рр. знаходи-

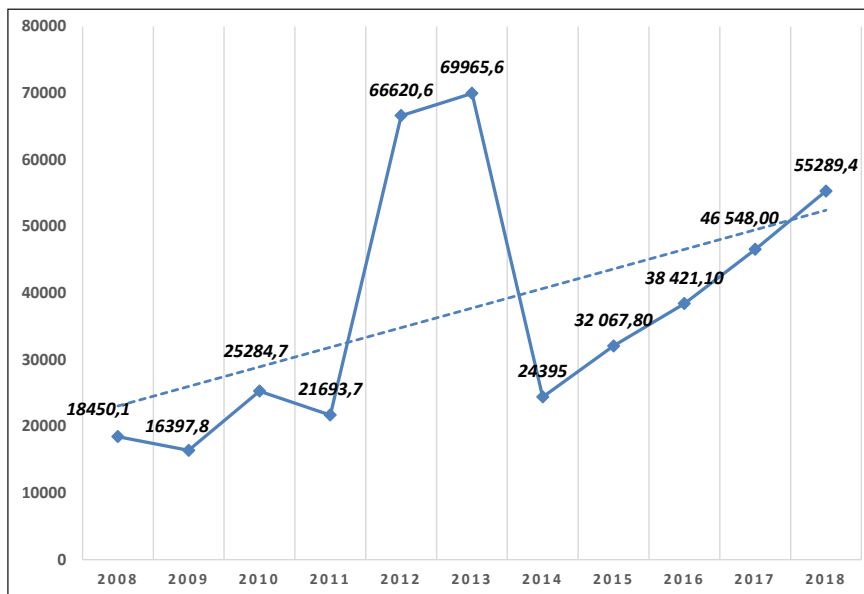

Рис. 1. Динаміка обсягів фінансової підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування в Україні в період 2008-2018 рр., тис. грн.

Джерело: [3-13]

лись у межах [18,78:31,45].

Фінансування конкретних громадських організацій в Україні не є поширеним явищем. Так, кожного року на підставі конкурсного відбору визначаються всього лише декілька громадських організацій різного роду та напряму спрямування діяльності, що фінансуються з Державного бюджету, загальна кількість яких за роки незалежності коливалася в межах 10 одиниць (хоча здебільшого 5-6 щороку) [20].

Розглянемо тенденції та особливості фінансування окремих громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування з Державного бюджету України за аналогічний період, що наочно відображені на рис. 2.

У періоді 2008-2018 рр. тільки 2 громадські організації фінансувалися з Державного бюджету України. Причому, як бачимо з рис. 2, ні обсяги фінансування, ні їх динаміка не характеризувалися постійністю.

Досліджуваний період характеризувався постійною підтримкою за рахунок коштів Державного бюджету тільки Товариства «Динамо». Пік фінансування, як і у разі державного фінансування громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування (рис. 1), припадає на 2012 р., після якого спостерігалось різке скорочення фінансування з подальшим поступовим його нарощенням. Таким чином, за досліджуваний період фінансування Товариства «Динамо» зросло на 32,08%. Тим не менше лінія тренду є низхідною, що свідчить про загальний негативний тренд у фінансуванні цієї громадської організації.

Фінансова підтримка Товариства «Колос» характеризувалася постійним скороченням, аж до припинення фінансування, починаючи з 2016 р.

Варто зауважити, що, незважаючи на те, що обидві громадські організації мають однакову мету діяльності (організація та проведення роботи з розвитку фізичної культури та спорту), їхня діяльність спрямована на різні групи населення: товариства «Динамо» – на працівників і військовослужбовців правоохоронних органів, а товариства «Колос» – на сільське населення.

Зважаючи на все вищесказане, можна дійти висновку, що політика підтримки діяльності громадських організацій є дуже чутливою до загальнодержавної політики: так фінан-

сування діяльності громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування зростало у період проведення Євро-2012, проте з настанням економічної та політичної кризи різко скоротилося. Що стосується кількох останніх років, то виникнення та загострення військового конфлікту на Сході України привело до деякого нарощення фінансування діяльності Товариства «Динамо», яке об'єднує колективи фізичної культури і спорту працівників і військовослужбовців Адміністрації Президента України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Міністерства з надзвичайних ситуацій України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Генеральної прокуратури України, Державної митної служби України, Антимонопольного комітету України, Управління державної охорони України, Податкової міліції Державної податкової адміністрації України тощо, проте фінансування діяльності Товариства «Колос» припинилося, що свідчить про відсутність пріоритету політики підтримки розвитку спорту серед сільського населення.

Отож, громадським організаціям фізкультурно-спортивного спрямування діяльності (численність далеко не обмежується двома розглянутими організаціями) не варто сподіватися на суттєву фінансову підтримку з боку держави, а варто розглядати можливі варіанти диверсифікації фінансових надходжень. Серед таких можливостей найбільш доступними є відкриття ендавментів та стимулю-

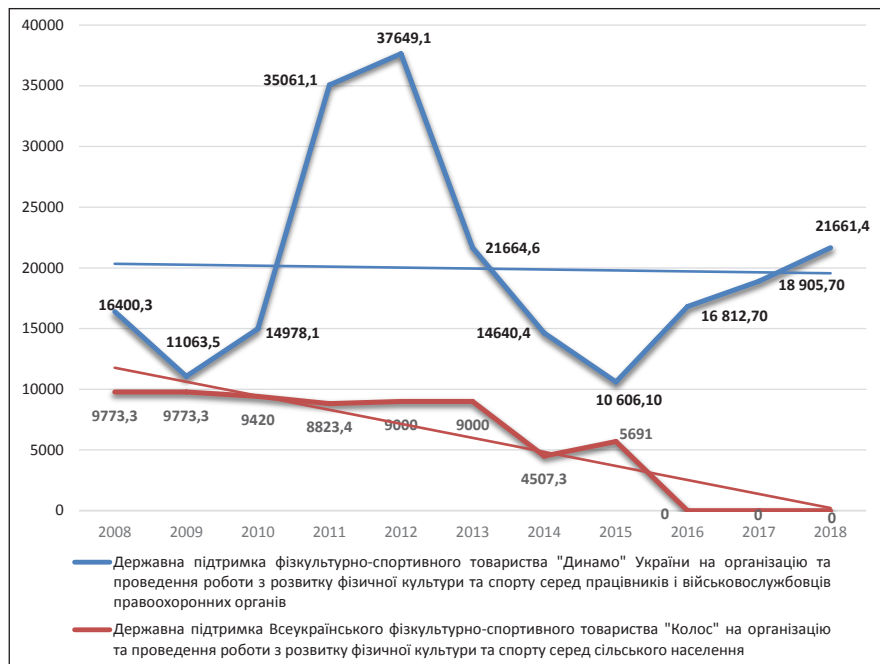

Рис. 2. Динаміка обсягів державного фінансування окремих громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування у 2008-2018 рр., тис. грн.

Джерело: [3-13]

вання корпоративної філантропії, оскільки вони не вимагають прийняття додаткових нормативно-правових актів і є дозволеними в Україні. Ще одним варіантом є механізм відсоткової філантропії [19], який однак досі не є прийнятним на законодавчому рівні, незважаючи на суттєвий рівень його підтримки громадянським суспільством та навіть розгляд ВРУ Законопроекту, що міг його легалізувати.

Висновки з проведеного дослідження. Україна задекларувала політику сприяння розвитку фізичної культури і спорту, при цьому визначила необхідність тісної співпраці з інститутами громадянського суспільства. Проте таке партнерство повинне передбачати виділення певних ресурсів з боку держави на підтримку діяльності цих інститутів. Тим не менше, бачимо, що пряме державне фінансування громадських організацій України фізкультурно-спортивного спрямування у досліджуваному періоді ні до прийняття Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, ні після нього не характеризувалося постійністю та стабільністю.

У такій ситуації доречно шукати шляхи вдосконалення механізму державної підтримки сприяння розвитку фізичної культури та спорту. Одним із найбільш прийнятних шляхів фінансової підтримки діяльності інститутів громадянського суспільства є законодавче запровадження механізму відсоткової філантропії. Він дає змогу населенню на власний розсуд обирати ті громадські організації, які найбільше заслуговують на його підтримку, шляхом переадресації частини сплаченого податкового податку на їхню користь. Таким чином, величина фінансової підтримки громадських організацій (у тому числі і фізкультурно-спортивного спрямування) залежить не від загальнодержавної політики чи спроможності Державного бюджету, а від волі конкретного платника податку, який у своєму виборі мотивується ефективністю діяльності тієї чи іншої громадської організації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. № 50-51. Ст. 572.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>.
3. Про державний бюджет України на 2008 рік: Закон України від 28.12.2007 № 107-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/107-17>.
4. Про державний бюджет України на 2009 рік: Закон України від 26.12.2008 № 835-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-17>.
5. Про державний бюджет України на 2010 рік: Закон України від 27.04.2010 № 2154-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>.

6. Про державний бюджет України на 2011 рік: Закон України від 23.12.2010 № 2857-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>.

7. Про державний бюджет України на 2012 рік: Закон України від 22.12.2011 № 4282-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.

8. Про державний бюджет України на 2013 рік: Закон України від № 164-VII від 04.04.2013. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>.

9. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України № 719-18 Редакція від 15.04.2016. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.

10. Про Державний бюджет України на 2015 рік: Закон України № 80-19 Редакція від 29.12.2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80-19>.

11. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України № 928-19 Редакція від 28.12.2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.

12. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України № 1801-19 Редакція від 02.12.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.

13. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України № 2246-19 Редакція від 07.12.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.

14. Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади: Постанова Верховної Ради України від 19.10.2016 № 1695-VIII. URL: http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_1017.pdf.

15. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р.: Постанова Кабінету Міністрів України № 115 від 1.03.2017 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249793397>.

16. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: доповідь Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/>.

17. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2015 № 1320-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-%D1%80>.

18. Про фізичну культуру та спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

19. Ткачук І.Я. Відсоткова філантропія як метод залучення додаткових фінансових ресурсів громадськими організаціями України / І.Я. Ткачук // Інноваційна економіка. 2013. № 2(30). С. 298-303.

20. Ткачук І.Я. Фінансове забезпечення діяльності громадських організацій України [Текст]: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Ткачук Ірина Ярославівна; Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2015. 228 с.

21. Швець Н.Р. Украинский опыт социального партнерства между государством и общественными организациями / Н.Р. Швець, И.Я. Ткачук // Теория и практика общественного развития. Краснодар: ИД «ХОРС». 2013. № 12. С. 141-144.